

Bereik en ondersteuning van moeilijk bereikbare ouders en jeugd: Een gereedschapskist voor opleiding en werkveld

Een inventarisatie vanuit Academische Werkplaatsen Jeugd uit Amsterdam, Rotterdam, Noordelijk Zuid-Holland en Twente

Redactie

Marjolijn Distelbrink (Verwey-Jonker Instituut) en Roel van Goor (Hogeschool Inholland)

Met medewerking van

Pauline Naber (Hogeschool Inholland) en Trees Pels (Verwey-Jonker Instituut)

INHOUDSOPGAVE

Achtergrond..... 3

Opzet publicatie..... 3

DEEL I – Producten onderwijs

1. Workshop t.b.v. ontwikkeling van diversiteitsgevoelig onderwijs..... 6

2. Opleiden tot diversiteitsbewust vakmanschap..... 9

DEEL II – Producten werkveld

3. Gezamenlijk inschatten van zorgbehoeften (GIZ-methodiek).....12

4. Verbinden formele en informele netwerken rondom migrantengezinnen.....16

5. Meetladder Diversiteit Interventies.....19

6. Live online leren: training voor professionals in wijkteams en wijknetwerken.....22

7. Triple P en diversiteit: kennis over hoe beter aan te sluiten bij alle gezinnen.....25

8. Kleurrijke Eigen Kracht: onderzoek onder Eigen Kracht-coördinatoren naar de
successen en knelpunten bij conferenties met migrantengezinnen..... 30

9. Beter bereiken van moeilijk bereikbare groepen door het CJG.....33

10. Jeugdgezondheidszorg voor nieuwkomers.....35

11. Niet verschenen kinderen in de jeugdgezondheidszorg.....37

Achtergrond

In de afgelopen jaren is veel kennis opgebouwd en zijn instrumenten ontwikkeld rond het beter ondersteunen van gezinnen met een migratieachtergrond, of andere ouders en jeugdigen die soms ver af staan van vormen van opvoedondersteuning. Deze gereedschapskist biedt een overzicht van dit soort kennis en instrumenten en verwijzingen naar waar deze te vinden zijn. Het aanbod is ontwikkeld in vier Academische Werkplaatsen, gefinancierd door ZonMw. Twee werkplaatsen waren sinds 2009 al specifiek bezig met etnische diversiteit als onderwerp: Tienplus in Amsterdam en DWARS in Rotterdam. Beide werkplaatsen zijn nu doorontwikkeld naar nieuwe academische werkplaatsen rond de Transformatie Jeugd (Kennismerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam KeTJA en ST-RAW Rotterdam). De andere twee werkplaatsen (Samen voor de Jeugd en Kennismerkplaats Jeugd Twente) waren meer in algemene zin gericht op jeugd. Ook in deze werkplaatsen is kennis ontwikkeld op het gebied van diversiteit en moeilijk bereikbare doelgroepen.

In het kader van een VIMP-subsidie verstrekt door ZonMw zijn de binnen deze werkplaatsen ontwikkelde kennisproducten en instrumenten in 2016 verzameld en voorgelegd aan partijen uit werkveld en beleid. Een selectie is gepresenteerd in andere regio's en gremia dan waar ze zijn ontwikkeld, ten behoeve van kennisdeling, inspiratie en implementatie over de grenzen van regio's. Zo is kennis over Triple P en diversiteit (Werkplaats Amsterdam en Werkplaats Noordelijk Zuid-Holland) concreet gemaakt in de vorm van een verdiepingsworkshop voor professionals in Leiden, maar ook gepresenteerd bij een brede conferentie over hoe migrantenouders beter te bereiken in Rotterdam. De GIZ-methodiek (Werkplaats Noordelijk Zuid-Holland) is toegelicht in een beleidsvormende bijeenkomst in Amsterdam. Instrumenten uit het project Diversiteit in Opleiden (Werkplaats Amsterdam) – zoals de meetladder diversiteit voor onderwijs – zijn ingezet in een beleidsadvies voor de Haagse Hogeschool en ondergebracht in een workshop voor docenten Maatschappelijk Werk en Dienstverlening bij Saxion Hogeschool in Twente.

Opzet publicatie

De instrumenten en kennisproducten zijn in deze publicatie beschreven volgens een vast format, als aanbod voor mogelijk geïnteresseerden. De publicatie bestaat uit twee delen:

- Deel I: Kennisproducten en instrumenten voor het (hoger) onderwijs (opleidingen tot professionals die werken met en voor jeugd)
- Deel II: Kennisproducten en instrumenten voor de werkpraktijk (wijkteams jeugd, Centra Jeugd en Gezin, andere professionals die werken met ouders en jeugdigen)

Voor *opleidingen* (deel I) is het volgende aanbod opgenomen:

- Een beschrijving van een workshop diversiteitssensitief opleiden, waarin links naar instrumenten, films en publicaties zijn opgenomen
- Beschrijving van onderzoek over de praktijk van en instrumenten voor het opleiden tot diversiteitsbewust vakmanschap op een hbo-opleiding voor sociaal werkers

Voor de *werkpraktijk* (deel II) zijn de volgende producten en instrumenten beschreven:

- Een instrument voor betere diagnose/vraagverheldering bij alle ouders (de GIZ)
- Een instrument om na te gaan of een gebruikte interventie voldoet aan wat nodig is voor aansluiting bij alle doelgroepen (Meetladder Diversiteit Interventies)

- Een instrument (op basis van onderzoek ontwikkeld) dat gebruikt kan worden om samenwerking met informele organisaties (bijvoorbeeld migrantenzelforganisaties) goed vorm te geven. Kan ook in de vorm van een workshop
- Een online-training voor professionals over diversiteitgevoelig werken (Rotterdam); in 2017 kunnen professionals zich hier gratis voor inschrijven
- Kennis/workshop over Triple P en diversiteit: hoe kun je diversiteit in de praktijk aanpassen (twee bronnen; onderzoek uit Leiden en onderzoek uit Amsterdam)
- Kennis over eigen kracht (kan een lezing over worden gegeven)
- Kennis over beter bereiken van doelgroepen door het CJG (Leiden)
- Kennis over ondersteuning van vluchtelingengroepen (Twente)

De producten zijn nog continu in ontwikkeling. Bij elk product/instrument staan contactgegevens, als u interesse heeft in een workshop/lezing/toepassing van kennis, neem contact op!

Deel I
Producten onderwijs

1. Workshop t.b.v. ontwikkeling van diversiteits sensitief onderwijs

Door: Kenniswerkplaats Tienplus (nu KeTJA) Amsterdam

Wat is het?

Workshop Diversiteit in Onderwijs: op basis van Meetladder Diversiteit Onderwijs (KWP Tienplus product 1) en Diversiteit in Vakmanschap (KWP Tienplus product 2)

De workshop is gericht op het ondersteunen van pedagogische en sociale opleidingen die willen werken aan het (verder) ontwikkelen van diversiteits sensitief onderwijs. In de workshop wordt gebruik gemaakt van de resultaten en ervaringen uit twee projecten: 1) de Meetladder Diversiteit Onderwijs (helpt bij het screenen en verbeteren van hbo- en wo opleidingen op diversiteitgevoeligheid); en 2) de publicatie Diversiteit in Vakmanschap (waarin wordt ingegaan op de competenties die (toekomstige) jeugd en gezinsprofessionals nodig hebben voor het vakbekwaam omgaan met de (etnische) diversiteit waarmee zij zowel binnen opleiding als werkveld te maken hebben).

De workshop biedt inzicht in de belangrijkste bevindingen uit beide projecten en laat de deelnemers kennismaken met praktische instrumenten, die zij vervolgens zelf kunnen gebruiken in het proces om hun opleiding meer diversiteits sensitief te maken. Afhankelijk van de vraag kan daarbij specifiek worden ingegaan op de aanpak van de actuele problematiek van omgang met aan diversiteit gerelateerde (spanningsvolle) situaties in de klas.

Workshopleiders

Dr. Hester Radstake en Dr. Roel van Goor

Workshopleider Hester Radstake was betrokken bij de ontwikkeling van de Meetladder Diversiteit, de toepassing daarvan bij verschillende opleidingen aan de Vrije Universiteit en verantwoordelijk voor de uitvoering van de vernieuwing van dit instrument. Zij rondde een promotieonderzoek af naar omgaan met spanningen in divers samengestelde klassen (Radstake, 2009). Andere workshopleider is Roel van Goor die docent is en voorzitter van de curriculumcommissie van bacheloropleiding Pedagogiek van Hogeschool Inholland. Hij heeft zelf geparticipeerd in het project Diversiteit in vakmanschap en is binnen de opleiding (mede) verantwoordelijk voor de vernieuwing van het curriculum.

Aanleiding

De toerusting van (toekomstige) professionals op het werken in een multi-etnische context is van belang. Dat vraagt een aanpassing in opleidingen: welke eisen stelt professionele ondersteuning en begeleiding van gezinnen in een multi-etnische context aan het curriculum van pedagogische en sociaal-pedagogische opleidingen? Welke communicatieve en didactische vaardigheden zijn nodig? En wat moeten docenten aan competenties hebben, ook voor een goede begeleiding en bejegening van studenten van diverse afkomst? Een vraag die daarbij erg in de aandacht staat: hoe moeten docenten omgaan met spanningsvolle situaties in multi-etnische klassen? Welke visie, houding en benadering vraagt dat van docenten?

Resultaten

De film en publicaties Diversiteit in Vakmanschap en Meetladder Diversiteit bieden zicht op belangrijke aandachtspunten bij het diversiteitgevoeliger maken van opleidingen, mede ten behoeve van een betere beroepsvoorbereiding van studenten. Zij nodigen ten eerste uit tot zelfonderzoek van docenten naar hun eigen visie en houding aangaande diversiteit. Vervolgens wordt gekeken naar welke kennis,

houding en vaardigheden ze van toekomstige professionals verwachten, op welke wijze dat in het curriculum terugkomt (in welk jaar, welke leerlijnen), welk type werkvormen (kennis-verwervend, interactief, groepsopdrachten), oefensituaties (op school, praktijkopdrachten) en pedagogische leeromgeving daarbij passen. De Meetladder Diversiteit is een hulpmiddel om inzicht te geven in de huidige stand van zaken op deze punten en te komen tot een verbetertraject. Daarbij wordt een proceshandleiding gebruikt die verrijkt is met (verwijzingen naar) in te zetten tools, bijvoorbeeld aangaande 'het maken van diversiteitsensitieve opdrachten'. Een proces van zelfonderzoek en aanpassing m.b.v. de Meetladder Diversiteit is bij 6 opleidingen van verschillende faculteiten aan de Vrije Universiteit in gang gezet, waarvan er 4 momenteel nog gaande zijn. Diversiteit in Vakmanschap is onder meer gebaseerd op zelfonderzoek van docenten van drie opleidingen van twee hogescholen.

Toepassingsmogelijkheden

De workshop en bijbehorende producten hebben tot doel managers en docenten inzicht te geven in het belang van diversiteitsensitief onderwijs en de mogelijkheden om dit in de praktijk te realiseren. De producten zijn in huidige vorm toegesneden op managers en docenten hbo/wo, richtingen Pedagogiek en Social Work. Momenteel vindt, in het kader van het innovatieproject Diversiteitsensitief Onderwijs aan de Vrije Universiteit, aanpassing van de Meetladder plaats zodat deze ook in andere (hoger) onderwijscontexten bruikbaar is. Een handreiking voor zelfonderzoek is in de maak (door Hester Radstake). In de workshop kan gebruik gemaakt worden van deze bredere toepassingsmogelijkheden. Daarbij kunnen de workshopleiders vanuit hun expertise desgewenst ook ingaan op de context van basis- en voortgezet onderwijs.

Producten en publicaties (met links/bijlagen)

- Meetladder Diversiteit:
http://www.verwey-ionker.nl/doc/ieugd/Meetladder-Diversiteit-Onderwijs_2934_web.pdf
- E-learning handbook diversity sensitive instructional design (handreiking zelfonderzoek):
www.handbookdiversity.nl
- Twee films over diversiteit binnen het opleiden tot het werken met jeugd en gezinnen:
<http://kenniskringjeugd.nl/opleiden-en-professionaliseren-diversiteit-in-vakmanschap/>
<https://youtu.be/PBSy5pOnJ1s>
- Publicatie Diversiteit in Vakmanschap:
http://www.verwey-jonker.nl/publicaties/2013/diversiteit_in_vakmanschap
http://edufit.nl/wp-content/uploads/2015/08/2955_Diversiteit-in-vakmanschap.pdf

De workshop zal op basis van de vraag vanuit de participerende partijen ontwikkeld worden.

Projectgegevens

- *Meetladder Diversiteit Onderwijs*; auteurs Trees Pels, Pauline Naber, Hester Radstake; uitvoering screeningen Hester Radstake; looptijd 2010-heden
- *Diversiteit In Vakmanschap*: auteurs Pauline Naber & Veerle Knippels; implementatie onderwijs Roel van Goor en Mieke van Heerebeek; looptijd 2010-heden

Contactgegevens

Roel van Goor: roel.vangoor@inholland.nl; 06 43583731; Opleiding Pedagogiek/lectoraat Leefwerelden van Jeugd, Hogeschool Inholland; <http://kenniskringjeugd.nl/>

Bronnen

Radstake, H. (2009). *Teaching in diversity: Teachers and pupils about tense situations in ethnically heterogeneous classes*. Universiteit van Amsterdam (Apeldoorn/Antwerpen: Garant).

Voorbeeld aanbod

De workshop diversiteits sensitief onderwijs werd uitgevoerd bij Saxion Hogescholen, zoals hieronder kort beschreven.

Bijeenkomst	Workshop diversiteitssensitief opleiden
Locatie, datum	Saxion Hogeschool, locatie Enschede, 6 februari 2017
Organisatie	Werkplaats KeTJA Amsterdam (Roel van Goor; Suzanne Derks), via werkplaats Jeugd Twente (Marlie Cerneus), i.s.m. Saxion Hogeschool (Margriet Braun)
Inhoud	<p>Hester Radstake verzorgt de workshop.</p> <p>Programma:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Introductie diversiteitssensitief opleiden. Dan gaat het zowel om <i>lesgeven over diversiteit</i> (wat moeten studenten aan het eind van hun opleiding aan Saxion Hogeschool kunnen en welke houding moeten ze daar idealiter bij hebben) als <i>lesgeven in diversiteit</i> (wat doe je met diversiteit in de groep). Ten derde gaat het om <i>de bredere leeromgeving</i>, de sociale kant: <i>voel je je verbonden aan de opleiding?</i>2. Hester deelt goede ervaringen uit het project van de Vrije Universiteit naar diversiteits sensitief onderwijs. Uitgangspunt het werken aan docent professionalisering via: 1) de diversiteitscan, waarmee kritisch gekeken wordt naar het onderwijs dat gegeven wordt door middel van zelfreflectie (zelfanalyse en analyse van onderwijs) en 2) docenttrainingen, waar de persoonlijke kant naar boven komt.3. Uitwisseling van ervaringen die de participerende studenten hebben opgedaan in hun onderwijs.4. Oefenen tools met de aanwezigen.5. Tot slot een toelichting op de sterke componenten van die docenttrainingen: 1) begrijpen van theoretische concepten door middel van eigen ervaringen; 2) kracht van de studentenstem (in monoloog), die in een veilige situatie hun ervaringen kwijt kunnen; 3) reflectie op de eigen sterke punten en onzekerheden; 4) het rollenspel in diversiteits sensitief onderwijzen in bepaalde situaties.
Aanwezigen	Docenten opleiding Social work Saxion Hogeschool (5 aanwezigen)
Evaluatie afnemers	<ul style="list-style-type: none">- Het was een fijne workshop! Echt ook praktisch wat gedaan.- Eyeopener dat je bij het ontwikkelen van bijvoorbeeld toetsen en lessenseries rekening kunt houden met diversiteit. Verder bracht het een mooi gesprek op gang tussen ons als collega's. Hierdoor zijn we geïnspireerd geraakt om samen op de gehele academie hier meer nadruk op te leggen.- Meerwaarde als we als academie ermee aan de slag gaan. In ieder geval met een groepje collega's het onderwerp diversiteit in ons onderwijs (weer) onder de aandacht gebracht. Graag met alle docenten in eigen teams bijvoorbeeld te gaan kijken in hoeverre we zelf diversiteit toepassen en wat onze eigen ideeën zijn.

2. Opleiden tot diversiteitsbewust vakmanschap

Door: DWARS (nu ST-RAW), Rotterdam

Wat is het?

Onderzoek over de praktijk van het opleiden tot diversiteitsbewust vakmanschap op een hbo-opleiding voor sociaal werkers. Vertaling van de methodiek van dit onderzoek naar de aanpak van begeleide intervisie over dit onderwerp. Een opzet van een workshop waarmee zo'n intervisie geïntroduceerd kan worden bij docenten.

Aanleiding

Voorzieningen voor kinderen/jongeren (en hun ouders) zijn nog steeds onvoldoende toegankelijk (bereik) én afgestemd (kwaliteit) op de diversiteit van de doelgroep. Diversiteit in de betekenis van verschillen/ongelijkheid op basis van etnisch-culturele achtergronden, sekse, klasse, seksuele geaardheid, gezondheid, leeftijd, jongerencultuur etc., en de relaties daartussen. Dit zijn geen nieuwe problemen, dit zijn (al veel besproken) oude problemen, maar ze zijn nog steeds niet opgelost. Zijn de achtergronden én de oplossingen voor deze problemen ook te vinden in de toerusting van de professionals? Hoe worden studenten opgeleid tot sociale professionals die kunnen nadenken en omgaan met kwesties van diversiteit en sociale ongelijkheid; ofwel tot diversiteitsbewust vakmanschap? En hoe zouden docenten ondersteund kunnen worden in de ontwikkeling van hun vakmanschap op dit gebied?

Onderzoek

Het Lectoraat Dynamiek van de Stad van Hogeschool Inholland heeft dit onderzocht binnen de opleidingen Social Work van Hogeschool Inholland Rotterdam. Centrale onderzoeksvragen waren:

- Hoe stellen docenten diversiteit en sociale ongelijkheid in hun lessen aan de orde?
- Welke kennis, vaardigheden en houding hebben zij op dit gebied ontwikkeld? (individueel en/of collectief)
- Hoe maken zij gebruik van de diversiteit binnen de lesgroepen: de interacties tussen en de ervaringskennis van studenten?
- Wat vinden zij geslaagde voorbeelden uit hun praktijk?
- Wat ervaren zij als knelpunten en dilemma's?
- Wat zouden manieren zijn om het onderwijs (inclusief de randvoorwaarden) op dit terrein te verbeteren?

Er zijn naar aanleiding van geobserveerde lessen (30) focused interviews gehouden met docenten (20).

Resultaten

In het onderzoeksrapport worden theoretische, professionele, onderwijskundige en didactische vraagstukken onderscheiden.

- Theorie: diversiteit wordt door docenten vooral ingevuld als etnisch-culturele verschillen. Er wordt in de lessen weinig ingegaan op sociaaleconomische ongelijkheid. Studiehandleidingen en standaard vakliteratuur bieden weinig houvast. Vraag van docenten is hoe verschillen besproken kunnen worden zonder studenten/mensen vast te pinnen op 'hun cultuur' en te vervallen in onterechte veralgemeniseringen.

- Kennis van beroepspraktijk: er wordt in de lessen wel aandacht besteed aan de inhoudelijke en methodische afstemming van het professionele aanbod op de diversiteit van de bevolking. Maar docenten zijn over het geheel genomen slecht op de hoogte van de ongelijke toegankelijkheid van de voorzieningen en het aanbod.
- Praktische professionele vorming: er is veel aandacht voor communicatie, maar in de oefeningen gaat het relatief weinig over de effecten van en omgang met positieverschillen en onderlinge beeldvorming.
- Didactiek: om de persoonlijke ervaringen van studenten met diversiteit en sociale ongelijkheid goed te gebruiken in de lessen zijn actieve werkvormen nodig. Het onderwijskundig repertoire van docenten schiet op dit terrein te kort.

Om het opleiden tot diversiteitsbewust vakmanschap te verbeteren zijn zowel specifieke inhoudelijke (theoretische en beleidsmatige) kennis en inzichten nodig, als algemene didactische en onderwijskundige kwaliteitsverbeteringen. Het serieus nemen van de maatschappelijke noodzaak om in (hogere) beroepsopleidingen meer werk te maken van diversiteit kan dus ook als vliegwiel functioneren voor beter en effectiever onderwijs.

De docenten hebben het onderzoek ervaren als een nuttige inhoudelijke en didactische feedback op hun lessen. Dat had te maken met de ingewerktheid van de onderzoekers in het thema, de observatie van de lessen en het type vraaggesprek (focused interview) waarvoor gekozen is. Minpunt was het eenmalige, of maximaal tweemaalige karakter ervan. De docenten zien weinig in een eenmalige cursus over diversiteit; ze hebben voorkeur voor geregelde inhoudelijke input gekoppeld aan hun lespraktijk. Begeleide intercollegiale intervisie zou dus een goede manier kunnen zijn om verder te werken aan professionalisering van docenten op dit terrein.

Producten en publicaties

- Een onderzoeksverslag <http://www.jokevanderzwaard.nl/html/documents/rapportdiversiteitsbewust-vakmanschap.pdf>
- Korte samenvatting van het onderzoeksverslag + uitgewerkte opzet van collegiale intervisie + opzet voor een opwarm-workshop (meer informatie voor toepassingsmogelijkheden bij Guido Walraven, zie onder).

Projectgegevens

Opleiden tot diversiteitsbewust vakmanschap; uitgevoerd door Joke van der Zwaard en anderen; afgerond december 2012

Contactgegevens

Guido Walraven: guido.walraven@inholland.nl; www.inholland.nl/onderzoek/lectoraten/dynamiek-van-de-stad

Deel II
Producten werkveld

3. Gezamenlijk Inschatten van Zorgbehoeften (GIZ-methodiek)

Door: Academische Werkplaats Samen voor de jeugd (Noordelijk Zuid-Holland)

Wat is het?

Met de methodiek Gezamenlijk Inschatten van Zorgbehoeften (GIZ) onderzoeken professionals samen met ouders en kinderen de zorgvraag van het gezin. Daarna bespreken ze welke ondersteuning het beste past bij de situatie van het kind en het gezin.

Aanleiding

Voor iedereen die in de jeugdsector werkt, is het een uitdaging om daadwerkelijk vraaggericht te werken en kinderen en gezinnen juist die zorg te bieden die goed aansluit bij hun wensen en behoeften. Hoe kunnen ouders, jongeren en professionals daar samen op een kwalitatief goede wijze vorm aan geven?

Resultaat

De GIZ-methodiek is een innovatieve, onderbouwde, integrale taxatie methodiek waarmee de jeugd-professional samen met ouders en jongeren zowel de sterke kanten, als de zorgbehoeften van het gezin in kaart brengt. Op basis van deze taxatie kan ondersteuning worden geboden die zowel goed aansluit bij de situatie, wensen en behoeften van het gezin als gebruik maken van de positieve kanten van het gezin.

Bij de ontwikkeling van de methodiek waren zowel medewerkers uit de jeugdgezondheidszorg (JGZ), jeugdhulp als ouders en jongeren betrokken, waardoor de methodiek goed aansluit op de werkwijzen in de praktijk en de behoeften van ouders en jongeren.

De methodiek bestaat uit twee overzichtelijke schema's die de professional gebruikt tijdens een gestructureerd en motiverend gesprek:

1. De aangepaste CAF-driehoek (Common Assessment Framework)
2. Gezonde Ontwikkeling Matrix.
3. Tevens werkt de professional transparant, gestructureerd en doelgericht, gebruikt motiverende- en oplossingsgerichte gespreksvaardigheden vanuit een vraaggerichte basisattitude.

De GIZ-methodiek kent drie uitvoeringsvarianten; een signalerings-GIZ-taxatie, een uitgebreide GIZ-taxatie en een multidisciplinaire GIZ-taxatie. Verder zijn er versies voor gesprekken met ouders die kinderen hebben in verschillende leeftijdsgroepen en voor gesprekken met kinderen en jongeren en jong volwassenen. Daarnaast zijn er speciale variaties met pictogrammen, bestemd voor laaggeletterden en voor anderstaligen.

Toepassingsmogelijkheden

PRAKTIJK

De methodiek is in te zetten in zowel een preventieve (JGZ-organisatie 0-18 jaar) als curatieve setting (jeugdhulp/sociale wijkteams). Uit evaluaties door de academische werkplaats blijkt dat ouders en professionals erg positief over de GIZ-methodiek zijn. Er bestaat dan ook bij organisaties in de jeugdsector veel enthousiasme om de GIZ-methodiek in te voeren. De actieve participatie van ouders en jonge-

ren, de aandacht voor positieve kanten en de eenheid van taal die de samenwerking bevordert worden gewaardeerd. Inmiddels zijn vanuit de Academische Werkplaats Jeugd/GGD Hollands Midden door een pool van 25 opgeleide trainers zo'n 2000 professionals in de GIZ-methodiek getraind. Ook buiten de eigen regio wordt de methodiek afgenomen. Onderzocht wordt of de GIZ-methodiek ook bruikbaar is voor gezinnen met kinderen met ernstige medische problemen en/of beperkingen. Daartoe zijn kinderverpleegkundigen van het Netwerk Kinderpalliatieve zorg Holland Rijnland getraind. Voor de landelijke verspreiding van de methodiek is het beheer per juli 2016 overgedragen aan het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ).

Verder is een GIZ-monitor ontwikkeld. Deze monitor bestaat uit een set van hulpmiddelen om informatie te verzamelen om de implementatie en de kwaliteit van de invoering van de GIZ-methodiek te volgen en te beïnvloeden. In samenspraak met GIZ-gebruikers zijn veel creatieve ideeën ontstaan voor doorontwikkeling van de methodiek. Nieuwe ZonMw projecten zijn gestart voor de ontwikkeling van een Digitale GIZ en een GIZ voor de Kraamzorg. Ook nieuwe doelgroepen, zoals onderwijsgeevenden, huisartsen en praktijkondersteuners huisartsen (POH) zijn belangstellend.

ONDERZOEK

Een monitoronderzoek inventariseert de ervaringen van professionals en ouders met de GIZ-methodiek. Aandachtspunten daarbij zijn de bruikbaarheid, begrijpelijkheid en zinvolheid. Waar nodig zal dit onderzoek leiden tot aanpassing en verdere verbetering van de methodiek. Daarnaast is door ZonMw subsidie toegekend voor onderzoek naar de effecten van de methodiek onder ouders met kinderen van 0-12 jaar binnen de JGZ.

ONDERWIJS

De Haagse Hogeschool en Hogeschool Leiden hebben de GIZ-methodiek een plaats gegeven in het nieuwe curriculum van de opleiding Social Work.

De drie projecten Samen Opletten, Samen Optrekken en Samen Opleiden van de Academische Werkplaats Samen voor de Jeugd/GGD Hollands Midden werkten samen. Tijdens een masterclass werd kennis over implementeren en de resultaten uit het cohort onderzoek gedeeld met GIZ-coördinatoren die verantwoordelijk zijn voor een goede borging van de GIZ-methodiek.

Producten en publicaties

Alle informatie over de GIZ-methodiek, inclusief de trainingen, is te vinden op <http://www.samenvoerdejeugd.nl/projecten1/lopende-projecten/samen-oplekken> en www.ggdhm.nl/GIZ en www.NCJ.nl/dossiers/gezamenlijk-inschatten-zorgbehoefte-giz-methodiek

Projectgegevens

Samen Opletten; ontwikkeling GIZ-methodiek; uitvoering door Academische Werkplaats Samen voor de Jeugd/GGD Hollands Midden; looptijd januari 2011 t/m december 2014; status afgerond.

Voor wie van belang

Van belang voor professionals in de JGZ en Jeugdhulp en opleiders.

Contactgegevens

Drs. M. (Marjanne) C.A. Bontje; projectleider, onderzoeker en mede-ontwikkelaar GIZ-methodiek, GGD Hollands Midden; mbontje@ggdhm.nl; 088 3084229 / 06 51660450

Voorbeeld aanbod

De GIZ-methodiek is gepresenteerd in de hierna beschreven bijeenkomst voor beleidsmakers en professionals uit 13 gemeenten in regio Amsterdam.

Bijeenkomst	Bijeenkomst 'Diversiteit en het perspectiefplan: aandachtspunten en instrumenten'
Locatie, datum	Stadhuis Amsterdam, 10 oktober 2016
Organisatie	Gemeente Amsterdam (Angela Habets, Zippora Abram) i.s.m. KeTJA (Trees Pels, Marjolijn Distelbrink, Roel van Goor), OKT Amsterdam (Renske Emmelkamp)
Inhoud	<p>Achtergrond van de bijeenkomst vormt het perspectiefplan dat de gemeente Amsterdam in samenwerking met 12 omliggende gemeenten ontwikkelt. In de bijeenkomst zijn twee methodische hulpmiddelen gepresenteerd die professionals in staat stellen met ouders in gesprek te gaan en samen te beslissen over passende hulp. In het bijzonder staat de vraag centraal hoe deze hulpmiddelen inzetbaar zijn bij migrantenouders en -jongeren, die doorgaans moeilijker bereikt worden door voorzieningen voor professionele ondersteuning.</p> <p>Programma:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Opening: Angela Habets (gemeente Amsterdam); Roel van Goor (Hogeschool Inholland; KeTJA)2. Marjanne Bontje (GGD Hollands Midden; Samen voor de Jeugd). Presentatie methodiek Gezamenlijk Inschatten van Zorgbehoeften (GIZ-methodiek), een integrale taxatiemethodiek waarmee een getrainde professional samen met ouders, jongeren en eventueel andere professionals de krachten, ontwikkelen zorgbehoeften van een specifiek kind/gezin snel in kaart brengt. Speciaal wordt ingegaan op de pictoversie van de GIZ, ontwikkeld voor bereik van en aansluiting bij groepen die minder taalvaardig zijn, of het Nederlands minder goed beheersen.3. Paula van Velsen (GGD/Ouder- en Kindteams, Amsterdam). Presenteert SamenStarten, een binnen de gemeente Amsterdam ontwikkelde aanpak voor vroegsignalering bij kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar, gebruikt door jeugdverpleegkundigen en jeugdartsen van de GGD, als middel om met ouders in gesprek te gaan over vijf domeinen (competentie ouder; rol partner; sociaal netwerk; gebeurtenissen en omstandigheden; welbevinden kind). Marjolijn Keij (Pharos) presenteert aansluitend de SamenStarten-app die als visueel hulpmiddel gebruikt kan worden bij extra actie. De app helpt het perspectief van ouders centraal te stellen en is opgebouwd met icoontjes en daarom heel goed bruikbaar met cliënten die minder talig zijn, of de Nederlandse taal niet goed beheersen.4. Eindgesprek waarin verschillen, overeenkomsten en de bruikbaarheid van beide instrumenten worden besproken.
Aanwezigen	Professionals, beleidsmedewerkers 13 gemeenten stadsregio Amsterdam (16 aanwezigen)

<p>Evaluatie afnemer beleid en afnemer werkveld</p>	<p><i>Beleid</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Informatief; presentatie helder en duidelijk en ook de uitwisseling daarna was voor haar heel helder en levendig. • Diversiteit en interculturaliteit is onderdeel van de transformatieagenda van de afdeling en zeker van de wethouder; wordt meegenomen in rapportage aan de wethouder. • Het ging voornamelijk over de uitwisseling van best practices/ methodieken/instrumenten en het is altijd goed om te horen wat er elders in het land op dat vlak gebeurt. En via zo'n methode van delen (lees: VIMP) gaat dat heel prettig omdat linken worden gelegd met andere gemeenten/regio's. <p><i>Werkveld</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Qua kennis en informatiedichtheid goede bijeenkomst. Het leverde ook vragen op over wat nou de verschillen zijn tussen de twee werkwijzen.
---	---

4. Verbinden formele en informele netwerken bij zorg aan gezinnen met een migratieachtergrond

Door: Tienplus (nu KeTJA), Amsterdam

Wat is het?

Hoe kan de gemeente aansluiten bij de kracht van burgers, bij de pedagogische civil society, bij informele (wijk)netwerken? En hoe kunnen ouders die nog niet de stap nemen naar ondersteuning beter bereikt worden? Een van de manieren daarvoor is samenwerking met migrantenzelforganisaties. In actie-onderzoek in Amsterdam – later uitgebreid naar andere gemeenten – is onderzocht wat belangrijke voorwaarden zijn voor succes van dergelijke samenwerking en hoe samenwerking te verduurzamen.

Aanleiding

De aanleiding voor onze onderzoeken vormden signalen over haperende samenwerking tussen migrantenzelforganisaties en formele aanbieders van opvoedondersteuning; gecombineerd met het signaal dat lang niet alle migrantenouders in Amsterdam goed werden bereikt met reguliere opvoedondersteuning. En dat de samenwerking met migrantenzelforganisaties de belofte in zich droeg voor een beter bereik en betere ondersteuning.

Het onderzoek

Het onderzoek is gestart binnen de Werkplaats Tienplus. Voor het onderzoek *Opvoeden in Diversiteit. Verbinding tussen formele en informele opvoedondersteuning in Amsterdam* (Ponzoni, 2012) zijn interviews gehouden met vertegenwoordigers van formele en informele organisaties die ouders steunen bij de opvoeding. De onderzoekster liep enige tijd mee met organisaties en stond aan de wieg van beginnende samenwerking tussen formele en informele partijen. Het onderzoek heeft onder andere praktische handvatten opgeleverd om de samenwerking tussen formele en informele netwerken te verbeteren en aldus migrantengezinnen beter te ondersteunen. Er is ook een promotieonderzoek uitgevoerd als uitvloeisel van het onderzoek (Elena Ponzoni, VU; gepromoveerd 2016).

Het onderzoek heeft in 2015 een vervolg gekregen. Er is toen (binnen het Kennisplatform Integratie & Samenleving) diepgaander onderzocht welke verschillende samenwerkingsvormen denkbaar zijn, wat er voor nodig is om ze te verduurzamen. De vorm van onderzoek was opnieuw actieonderzoek. Er is in 2015 een tweedaagse intensieve onderzoekswerkplaats gehouden met formele en informele werkers uit enkele gemeenten die een beginnende of al wat langer lopende samenwerking hadden. De deelnemers hebben stappen gezet om de samenwerking te verdiepen en verstevigen. In het eindrapport (voorjaar 2016) is deze kennis gebundeld. In 2016 is vervolgens een toolkit ontwikkeld waarmee vertegenwoordigers van formele en informele organisaties zelf aan de slag kunnen om samenwerking goed vorm te geven. Deze is verschenen in juni 2017.

Resultaten

Inhoudelijk laat het project het volgende zien. Informele organisaties hebben een eigen werkwijze en een eigen waarde in het ondersteunen van ouders. Juist door de andere positie die ze hebben (eigen, vertrouwd), de andere kennis (over culturele kenmerken, verwachtingen van ouders, et cetera) en de functie (o.a. het gesprek tussen ouders ondersteunen, bemiddelen als ouders vastlopen bij voorzieningen). Formele organisaties hebben veel kennis over opvoeden en ontwikkeling, en de sociale kaart.

Zij hebben aanbod voor ouders met vragen en problemen. Samenwerking is mogelijk en heeft meerwaarde: daarvoor is het allereerst belangrijk dat organisaties elkaar kennen en een gemeenschappelijk doel hebben. Vervolgens: dat zij samen een visie bepalen op de precieze doelen, met daarbinnen erkenning van (de kracht van) ieders rollen en positie. Vaak gebeurt dit niet; en daar loopt samenwerking vaak op mis. Professionele aanbieders van jeugd- en opvoedsteun werken vaak vanuit het perspectief van toeleiding; informele sleutelpersonen vaak vanuit het perspectief van de pedagogische civil society (het versterken van collectieve processen in wijken).

In het vervolgonderzoek is nagegaan welke samenwerkingsvormen allemaal denkbaar zijn, en op welke manieren deze formeel en formeel elkaar het beste kunnen versterken. Daarbij is het onderscheid gemaakt tussen vormen van samenwerking die bijdragen aan de ondersteuning van individuele gezinnen en vormen van samenwerking die gemeenschapsprocessen versterken. Het werk van de formele organisatie kan het uitgangspunt vormen, of het werk van de informele organisatie. Er zijn ook voorbeelden waarbij formeel en informeel samen nieuwe initiatieven ontwikkelen. Er is van alles mogelijk. In juni 2017 is de praktische toolkit met werkvormen en voorbeelden van samenwerking verschenen waarmee formele en informele organisaties zelf aan de slag kunnen om samenwerking vorm te geven.

Toepassingsmogelijkheden

Vertegenwoordigers van formele en informele partijen of gemeentes kunnen de toolkit gebruiken om in te zetten voor een bijeenkomst voor een of meer dagdelen, waarbij ze met potentiële samenwerkingspartners stilstaan bij wat ze met samenwerking precies voor ogen hebben en zich laten inspireren door al bestaande voorbeelden. De bijeenkomst(en) geven een vruchtbare bodem voor duurzame samenwerking. De onderzoekers kunnen geraadpleegd worden of de bijeenkomst begeleiden, maar er is ook een handreiking voor gespreksleiders om de toolkit zelf te gebruiken. Er zijn brochures voor informele werkers, formele werkers en gemeenten om uit te leggen waar de toolkit voor gebruikt kan worden en waarom samenwerking waardevol kan zijn.

De onderzoekers kunnen ook een workshop geven voor praktijk, gemeente of het onderwijs waarin de kennis over hoe samen te werken en wat daarvoor nodig is wordt gedeeld; eventueel met een simulatie spel waarin deelnemers in de schoenen gaan staan van informele en formele werkers. De bevindingen uit het onderzoek worden daarin gedeeld (incl. film). Of een ander aanbod op maat. Neem hiervoor contact op met de onderzoekers.

Producten en publicaties

- *Praktische handreiking Opvoedsteun in de buurt* (Ponzoni en Distelbrink, 2012): [http://www.verwey-ionker.nl/ieuad/publicaties/qezin/opvoedsteun in de buurt](http://www.verwey-ionker.nl/ieuad/publicaties/qezin/opvoedsteun%20in%20de%20buurt) Hele rapport *Opvoeden in Diversiteit* (Ponzoni 2012): http://www.verwey-jonker.nl/publicaties/2012/opvoeden_in_diversiteit?term=opvoeden%20in%20diversiteit&p=1
- Een filmpje (*Samenwerking Ouder- en kindcentrum en Vrijwilligersorganisaties Amsterdam Nieuw-West*, 2011): http://www.kenniswerkplaatstienplus.nl/projecten/afgeronde-projecten/verbinding_en_governance
- Onderzoeksrapport *Opvoedondersteuning in de multi-etnische wijk. Verbindingen tussen wijkteams en informele ondersteuners*. Ponzoni, E. & Distelbrink, M. m.m.v. Bellaart, H., Gosse-link, Y. & Wachter, G. (2016). Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving.

<https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/informele-zorg-opvoedondersteuning-in-multi-etnische-wijk.pdf>

- Proefschrift Ponzoni, E. (2016). *Creating Space. Enabling inclusion is social policy through participatory research*. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Toolkit (powerpoint, handreiking voor gespreksleider en handouts) ‘*Samenwerking formele en informele opvoedondersteuning. Een vruchtbare bodem voor samenwerking*’ (Distelbrink, M., & Ponzoni, E., 2017). Verschijnt op de website www.kis.nl in juni 2017.
- Brochure voor gemeenten ‘*Richting geven aan het gesprek over opvoedondersteuning in een diverse samenleving*’ (gedrukt en digitaal, juni 2017 www.kis.nl).
- Brochure voor formele werkers ‘*Samenwerken aan een sterke opvoedondersteuning voor ouders met een migrantenachtergrond*’ (gedrukt en digitaal, juni 2017 www.kis.nl).
- Brochure voor informele werkers ‘*Ouders ondersteunen bij de opvoeding: hoe werk je als vrijwilliger optimaal samen met professionals?*’ (gedrukt en digitaal, juni 2017 www.kis.nl).
- Interview met Marjolijn Distelbrink in Zorg en Welzijn mei 2017. <https://www.zorgwelzijn.nl/jeugdzorg/nieuws/2017/5/alle-ouders-moeten-ondersteuning-kunnen-vinden/>

Projectgegevens

- Tijdens Tienplus: *Verbinding en Governance*, 2010-2012 Elena Ponzoni, begeleid door Trees Pels (VU/Verwey-Jonker Instituut) en Hans Boutellier (idem), i.s.m. Marjolijn Distelbrink (Verwey-Jonker Instituut)
- 2015: *Formele-informele opvoedondersteuning* (Kennisplatform Integratie & Samenleving, Ministerie van SZW; www.kis.nl), januari-december 2015 Marjolijn Distelbrink en Elena Ponzoni met collega's Verwey-Jonker Instituut
- 2016: *Drempels geslecht* (Kennisplatform Integratie & Samenleving, Ministerie van SZW; www.kis.nl) januari-december 2016 Marjolijn Distelbrink en Elena Ponzoni met collega's Verwey-Jonker Instituut

Contactgegevens

Marjolijn Distelbrink mdistelbrink@verwey-jonker.nl; www.kis.nl; www.verwey-jonker.nl; 06-34738628
of Elena Ponzoni (Elena.ponzoni@gmail.com).

5. Meetladder Diversiteit Interventies

Door: Tienplus (nu KeTJA), Amsterdam

Wat is het?

De meetladder Diversiteit Interventies is een instrument om de diversiteitgevoeligheid van interventies en method(iek)en mee vast te stellen. Toepassing van het instrument geeft zicht op verbetermogelijkheden om de interventie nog beter te laten aansluiten bij diverse culturele groepen.

Aanleiding

Aanleiding was het feit dat er weinig bekend is over toepasbaarheid van jeugdinterventies op groepen met een migratieachtergrond. In onderzoek worden zij vaak niet geïnccludeerd; veel bevindingen over de 'evidence' van interventies betreffen evidence voor witte middenklasse gezinnen of -jeugd. Aan de hand van de meetladder kan kwalitatief worden gezien of een interventie in uitgangspunten en benadering aansluit bij minderheidsgroepen, ook zonder dat direct effectonderzoek wordt gedaan.

Het onderzoek

Kenniswerkplaats Tienplus ontwikkelde een meetladder met tien aandachtspunten; gebaseerd op een overzicht van wetenschappelijke literatuur over welke punten belangrijk zijn om een interventie goed te laten aansluiten op een diverse populatie. Ze gaan over de methodische kern van de interventie (o.a. de theorie die er achter zit, geldt deze ook voor jeugdigen en ouders met een niet-Nederlandse achtergrond?), maar ook over randvoorwaarden om groepen beter te bereiken en te helpen, zoals de competenties van professionals, de communicatie en de werving. Al deze aspecten zijn van belang bij het goed ondersteunen van ouders en jeugd met een migratieachtergrond.

Resultaten

Het project heeft geresulteerd in een rapportage met globale punten die te gebruiken is voor iedereen die werkt met een bepaalde interventie en die wil weten of deze in de praktijk voldoende aansluit bij specifieke doelgroepen. Enkele punten uit de meetladder zijn opgenomen in beoordelingscriteria van fondsen voor wetenschappelijk onderzoek, zoals ZonMw. De meetladder is door onderzoekers van Tienplus benut om de diversiteitgevoeligheid van het veel toegepaste opvoedprogramma Triple P te onderzoeken. Zie hoofdstuk 7 in deze gereedschapskist voor de uitkomsten.

Toepassingsmogelijkheden

De meetladder is bruikbaar voor het screenen van interventies of het ontwikkelen van beleid op diversiteitsgevoeligheid van interventies/aanbod van opvoedondersteuning of -hulp. Voor een uitgebreide screening of ondersteuning bij screening kunt u de onderzoekers betrekken. De meetladder is te gebruiken als basis voor *onderzoek* naar de toepasbaarheid van interventies voor gezinnen met een migratieachtergrond. Ook voor (hogere) *onderwijs* kan de meetladder interessant zijn; om studenten mee te geven welke aspecten allemaal van belang zijn bij diversiteitgevoelig werken in de praktijk.

Het rapport is op zichzelf bruikbaar als studiemateriaal voor wie meer wil weten over hoe diversiteitgevoelig werken vorm te geven en wat daarbij allemaal van belang is. De onderzoekers kunnen ook *presentaties* geven over de meetladder en de waarde daarvan voor de uitvoeringspraktijk. Dit is bijvoorbeeld gebeurd (op maat) bij een kennisatelier in Rotterdam (zie onder).

Producten en publicaties

- Pels, T., Distelbrink, M. & Tan, S. (2009). Meetladder diversiteit jeugdinterventies. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut. Te vinden op http://www.verwey-jonker.nl/publicaties/2009/meetladder_diversiteit_interventies?term=Meetladder%20diversiteit%20interventie.%20Verhoging%20van%20bereik%20en%20effectiviteit%20van%20interventies%20voor%20%28etnische%29%20doelgroepen&p=1 Daar is ook de Engelse vertaling van een deel van de meetladder te vinden.

Projectgegevens

Ontwikkeld door het Verwey-Jonker Instituut.

Contactgegevens

Marjolijn Distelbrink (mdistelbrink@verwey-jonker.nl of 06-34738628).

Voorbeeld aanbod

De meetladder Diversiteit Jeugdinterventies is, samen met enkele andere producten uit de gereedschapskist, gepresenteerd in het hieronder beschreven kennisatelier te Rotterdam.

Bijeenkomst	Kennisatelier 'One size does not fit all'
Locatie, datum	Rotterdam, gebouw de Heuvel, 27 oktober 2016
Organisatie	ST-RAW, Rotterdam (Wilma Jansen, Toby Witte, Guido Walraven)
Inhoud	<p>'Hoe bereik je migrantengroepen in de jeugdhulpketen?' Dat was de centrale vraag van een kennisatelier in de gemeente Rotterdam in gebouw De Heuvel. Professionals uit Amsterdam, Den Haag en Rotterdam deelden hun kennis en ervaring. Sleutelbegrip: 'cultuursensitief handelen'. Maar wat is dat dan en hoe doe je dat? Van interventiemeetladder tot opvoedingsondersteuning en van ervaringen delen tot beleidsbeïnvloeding, het kwam deze middag allemaal aan bod.</p> <p>Programma:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Marjolijn Distelbrink van het Verwey-Jonker Instituut vertelt over de meetladder die in 2009 is ontwikkeld om de effectiviteit van interventies en methodieken te screenen en hoe die is toegepast bij onderzoek naar de diversiteitsgevoeligheid van Triple P.2. Krista van Mourik trok met een onderzoeksteam de Haagse wijken in met de opdracht: 'luisteren, vergelijken, verbeteren'. Ze sprak met ouders over opvoedonzekerheid, sociale steun, opvoedvaardigheden en consequent opvoeden in tijden van stress en emoties. Bij de behoeften van ouders werd ondersteuningsaanbod gezocht. Het programma Triple P bleek hier goed bij te passen, wel aangepast door toevoeging van een aparte module voor omgaan met stress en emoties, die overigens ook los te gebruiken is.3. Live Online Leren (LOL) van de gemeente Rotterdam. Projectleider Ernie van der Weg vertelt als volgende spreker dat het doel van LOL is om bij professionals meer aandacht te kweken voor het bereik van groepen en competenties als vroegsignalering en cultuursensitief werken te vergroten.4. Zaaldiscussie
Aanwezigen	Professionals uit Amsterdam, Den Haag en Rotterdam (aantal: om en nabij 50)

Evaluatie afnemer	- Heel tevreden. Ik vond de discussie en de reacties vanuit de zaal heel betrokken. Het onderwerp is goed op de agenda gekomen. Ik denk dat er zeker bruikbare dingen zijn gepresenteerd die hun weg nu vinden in de praktijk.
-------------------	--

6. Live online leren training voor professionals wijkteam en wijknetwerken

Door: DWARS (nu ST-RAW), Rotterdam

Wat is het?

Live Online Leren training voor professionals uit de wijkteams/wijknetwerken (0e en 1e lijn jeugd professionals) op het gebied van cultuursensitief werken en communiceren met migrantenouders en vroegsignalering van ggz- en lvb-problematiek bij migrantenjeugd. Basistraining (geaccrediteerd), bestaande uit 5 interactieve LOL sessies, zelfstudie modules, terugkomsessies/intervisie, coachingsplatform en spreekuren. Twee verdiepende sessies/trainingen op het gebied van risicojeugd: straatcultuur en social media; en multi problem gezinnen. Met diverse, interactieve werkvormen (filmpjes, testen, quizen, rollenspellen, casuïstiek, voorbeelden et cetera). Dit jaar kunnen er nog 200 professionals gratis worden getraind.

Aanleiding

Uit diverse onderzoeken, waaronder recent promotieonderzoek van M. Adriaanse (VUmc) en een uitgebreid Advies van de Gezondheidsraad (2012) blijkt dat migrantenjeugdigen evenveel als of vaker dan autochtone jeugdigen te maken hebben met psychische en LVB (licht verstandelijke beperking) problematiek. Tegelijkertijd krijgen zij naar verhouding minder vaak en/of later dan autochtone jongeren hulp in het kader van de Jeugd-GGZ. Deze jongeren zijn ondervertegenwoordigd in de vrijwillige, lichte zorg en oververtegenwoordigd in de niet-vrijwillige, zware zorg. Dit probleem bestaat al tientallen jaren. De jongeren zelf, hun gezinnen, de scholen en de lokale samenleving lijden hieronder. Onbehandelde problematiek kan bovendien leiden tot latere ernstiger problematiek met bijbehorende maatschappelijke lasten. Een van de belangrijkste vraagstukken bleek hoe professionals in de 0e en 1e lijn (wijkteams, wijknetwerken, onderwijs) veel beter en eerder GGZ- en LVB-problematiek kunnen signaleren en tijdig doorverwijzen. Voorwaarde hierbij is dat deze professionals beschikken over interculturele competenties, ofwel dat zij cultuursensitief kunnen werken en communiceren met (migranten)ouders. Hiervoor is in eerste instantie een training ontwikkeld voor betere ondersteuning bij en (vroeg)signalering van GGZ-problematiek bij jeugd met een migratieachtergrond. De training is later vertaald naar een online training.

Het onderzoek/het project

In 2013 is op initiatief van het ministerie van SZW met vier steden gestart met een aanpak om migrantenjeugd beter te bereiken met zorg. In Rotterdam heeft dat geleid tot onder meer de ontwikkeling van fysieke trainingen voor medewerkers jeugd van het wijkteam en het wijknetwerk in het eerder en beter signaleren van GGZ en LVB problematiek bij (migranten)jeugd en cultuursensitief werken. In 2014 en 2015 zijn 13 trainers getraind in het geven van de training (train-de-trainer) en hebben bijna 200 professionals de training ontvangen.

In 2015 is gestart met het vertalen van deze training naar een live online leren training en is een online leeromgeving ontwikkeld waarin naast zelfstudie, in een virtuele klas de trainingen worden gegeven. De ontwikkelde modules zijn: 2x cultuursensitief werken, 1x vroegsignalering GGZ problematiek, 1x vroegsignalering LVB, 1 x afsluiting met inbreng eigen casuïstiek en 2 terugkomsessies/intervisie op eigen casuïstiek. Onder de modules en live training sessies ligt veel kennis. In dit project deden diverse partners mee. De Rotterdamse partners van DWARS (Parnassia, Lucertis, i-psy, MEE Rotterdam-Rijnmond) werkten samen met o.a. kenniscentrum Pharos en met partners uit andere gemeenten

(AWTJ Risicojeugd, AWTJ Nijmegen, de gemeenten Rotterdam, Nijmegen, Ede en Gouda, o.a. gesteund door een Europese subsidie (EIF))

In 2016 en 2017 is de online school verder doorontwikkeld en uitgerold met subsidie van ZonMw. Er zijn meer LOL-trainers opgeleid, een module risicojeugd is ontwikkeld en geïmplementeerd en de mogelijkheden van verankering in het onderwijs zijn verkend. Tevens zijn ervaringen van ouders en jeugd in bestaande modules/training sessies verwerkt. De tevredenheid en zo mogelijk effectiviteit van de trainingen wordt eveneens gemeten.

Resultaten

2013-2015: 13 trainers uit de Rotterdamse jeugdzorg (waaronder AWTJ Rotterdam partners Horizon, Hogeschool Inholland, TriviumLindenhof, Stek Jeugdhulp, Erasmus MC/Pedagogische Wetenschappen) hebben het train-de-trainer traject gevolgd en vervolgens bijna 200 professionals uit de wijknetwerken en wijkteams getraind. De resultaten zijn geëvalueerd en de training is vertaald naar een live online leren (LOL) versie via de online school van Lucertis. Vier trainers zijn opgeleid om de online training te geven. De training is uitgetest bij maatschappelijk werkers van Bureau Frontlijn.

2016-2017: inmiddels zijn 7 LOL-trainers opgeleid en ruim 150 professionals getraind uit bijna 40 gemeenten (tot eind 2017 worden totaal 250-300 professionals getraind).

De resultaten tot nog toe zijn positief wat betreft de gebruikerservaringen. Professionals waarderen de trainingen met gemiddeld een 7,9. Zij noemen als leerpunten het zich bewust worden van eigen vooroordelen, minder snel een oordeel vormen, meer verdiepen in achtergronden van diverse culturen en meer inzicht krijgen in achtergronden en problematiek van migranten. Professionals geven ook aan hun aanpak in het contact met cliënten na het volgen van de training aan te passen. Onderzoek naar de effectiviteit loopt nog (eind 2017 resultaten verwacht).

Toepassingsmogelijkheden

De online school biedt andere gemeenten de mogelijkheid professionals online te (laten) trainen in het tijdig signaleren van LVB/GGZ-problematiek en cultuursensitief werken. Dit geldt voor de huidige versie van de online school en voor de doorontwikkelde versie reeds beschikbaar is. De online school is geschikt voor professionals uit wijknetwerken (zoals bijvoorbeeld schoolmaatschappelijk werk, jeugdhulp, jongerenwerk) en wijkteams. In 2017 kunnen in totaal 250-300 professionals gratis worden getraind met financiële steun van ZonMw. Zie de website! <http://ggzmigrantenjeugd.nl/index.php/gratis-lol-trainingen/>

Producten en publicaties

- <http://ggzmigrantenjeugd.nl/index.php/gratis-lol-trainingen/>
- Nadia El Gharnati en Nuray Dogan: Eindrapportage Evaluatie EIF-project
- Afstudeerscriptie Orthopedagogiek Erasmus universiteit 2015

Projectgegevens

Live Online Leren voor professionals in vroegsignalering en cultuursensitiviteit (DWARS)
EIF project, 'Verbetering toegang en participatie jeugd-ggz voor kwetsbare migrantenjeugd met ggz- en lvb-problematiek.

Contactgegevens

Ernie van der Weg; hj.vdrweg@rotterdam.nl; 06-20111644

Kristel Logghe, k.logghe@multivation.nl; 06 23753471

Voorbeeld aanbod

De online leeromgeving en trainingen zijn gepresenteerd in kennisatelier 'One size doesn't fit all' in Rotterdam dat kort staat omschreven in hoofdstuk 5.

7. Triple P en diversiteit: kennis over hoe beter aan te sluiten bij alle gezinnen

Door: Tienplus (nu KeTJA) Amsterdam en Samen voor de Jeugd (nu Noordelijk Zuid-Holland) Den Haag/Leiden

Wat is het?

Er zijn binnen twee werkplaatsen studies gedaan waarin is gekeken naar de aansluiting van het opvoedprogramma Triple P op een diverse populatie. In Amsterdam (Tienplus) is onderzoek uitgevoerd naar de diversiteitsgevoeligheid van Triple P; vertaald naar een rapportage en handvatten voor de praktijk. Met als basis voor de analyse de door het Verwey-Jonker Instituut ontwikkelde meetladder diversiteit interventies (zie Hoofdstuk 5). In de werkplaats Noordelijk Zuid-Holland vormden behoeften en vragen van ouders in achterstandswijken met een migratieachtergrond de basis voor een zoektocht naar welk aanbod daarop kon aansluiten. Vervolgens is een aangepaste versie van Triple P ontwikkeld, met extra aandacht voor stress. Beide studies hebben kennis en producten opgeleverd die professionals kunnen laten reflecteren op of die te benutten zijn voor de kwestie hoe Triple P of ander aanbod voor opvoedondersteuning beter te laten aansluiten op een cultureel diverse populatie. Ook gemeenten kunnen er in beleidskeuzen profijt van hebben,

Aanleiding

De laatste jaren is er steeds meer aandacht voor de effectiviteit van interventies voor ondersteuning van gezinnen, ouders of jeugdigen. Interventies zijn echter nog weinig onderzocht op hun effectiviteit voor ouders en jeugd met een migratie achtergrond, met als gevolg: ondergebruik en voortijdige uitval. Ook is er weinig zicht op de specifieke behoeften die ouders hebben die nog weinig worden bereikt door het aanbod van opvoedondersteuning. Uit landelijk onderzoek is wel bekend dat ouders met een migratieachtergrond minstens evenveel problemen ervaren bij het opvoeden als andere ouders (o.a. de SCP-studie 'Naar Hollands gebruik'). Vooral Marokkaans- en Antilliaans-Nederlandse ouders komen blijkens dit landelijke onderzoek weinig terecht bij opvoedsteun.

Het onderzoek

Amsterdam

Aan de hand van de aandachtspunten in de meetladder is in Amsterdam de interventie Triple P gescreend. Via interviews met 50 ouders van diverse herkomst, 50 professionals en managers in Amsterdam is de diversiteitsgevoeligheid van Triple P (niveau 3 en niveau 4 groep) in kaart gebracht en zijn tips verzameld over hoe Triple P ouders met een migratieachtergrond goed kan bereiken en ondersteunen. Onderdeel van het onderzoek was ook een internationale literatuurreview; hierin werd bevestigd dat er ook internationaal weinig bekend is over de toepasbaarheid van Triple P voor migrantenouders (met een niet-westerse achtergrond).

Den Haag/Leiden

In Den Haag en Leiden is een onderzoek uitgevoerd naar hoe de hulp voor Marokkaans-Nederlandse en Antilliaans-Nederlandse gezinnen met opvoedproblemen verbeterd kan worden.

Er zijn verschillende onderzoeksactiviteiten ondernomen:

- Via interviews met 60 ouders met een Nederlandse, Marokkaans-Nederlandse en Antilliaans-Nederlandse achtergrond is nagegaan welke opvoedzorgen ouders hebben en in hoeverre ze gemotiveerd zijn om gebruik te maken van opvoedhulp

- Een cohortonderzoek 'ouder- en kind ervaringen in Den Haag', dat is opgezet in samenwerking met het project Samen Optreden (zie factsheet *Samen Optreden*). Met vragenlijsten is bekeken welke beschermende en risicofactoren van het kind, het gezin en de gezinscontext bijdragen aan het hebben van zorgen en het zoeken van opvoedhulp bij gezinnen met en zonder een migratie achtergrond
- Een meta analyse heeft in beeld gebracht welke opvoedinterventies cultureel zijn aangepast, welke aanpassingen zijn gemaakt en wat het effect is van deze aanpassingen.
- Bovenstaande onderzoeksactiviteiten vormen de basis voor de selectie en aanpassing van een opvoedinterventie, zodat de hulp beter aansluit bij de behoeften van migrantenouders. Triple P is geselecteerd, en deze is in aangepaste vorm aangeboden aan ouders in achterstandswijken en daarna geëvalueerd.

Resultaten

Amsterdam

Triple P is voor een subgroep van ouders bruikbaar; deze ouders worden in Amsterdam ook ondersteund. Daarbij is o.a. cruciaal dat professionals oplossingen zoeken voor de taligheid en snelheid van het programma (o.a. meer mondeling toelichten, aanbod in de eigen taal van de ouder, video's mee naar huis geven, meer tijd nemen, stapelen van aanbod); en dat professionals waar nodig een vertaling maken naar eigen referentiekaders van ouders (religie, gewoonten). Ouders evalueren Triple P positief. Ze hebben nieuwe vaardigheden geleerd en voelen zich competent als ouder.

Den Haag/Leiden

Uit de interviews met de ouders blijkt dat de motivatie om gebruik te maken van opvoedingsondersteuning lager is als ouders aangeven dat de opvoedproblemen veroorzaakt worden door externe factoren en stress. Opmerkelijke verschillen zijn gevonden tussen etnische groepen bij de vraag wanneer zij opvoedhulp het meest relevant vinden. Ouders zijn het meest gemotiveerd om gebruik te maken van hulp tijdens perioden van snelle veranderingen bij hun kinderen, waarbij de nadruk variërend wordt gelegd op de overgang naar ouderschap, de peutertijd, de leeftijd van zeven, en de adolescentie.

Voorlopige bevindingen van het onderzoek 'ouder- en kind ervaringen in Den Haag' laten zien dat meer dan de helft van de ouders zorgen hebben over de ontwikkeling van hun kind of opvoeding in het algemeen. Verdere analyses zullen moeten uitwijzen in hoeverre factoren op het niveau van het kind, de ouder of de familiecontext hierop van invloed zijn en welke verschillen er bestaan tussen autochtone en allochtone gezinnen. Uit de meta-analyse is gebleken dat opvoedhulp op twee manieren beter rekening kan houden met de sociaal-culturele achtergrond van de gezinnen, namelijk door:

- Het aanpassen van materialen, bijvoorbeeld qua taal, dvd-fragmenten, kenmerken van professionals, of bijvoorbeeld door meer gebruik te maken van intermediaire paraprofessionals (zie factsheet *Beter bereiken van moeilijk bereikbare groepen*).
- Het aanpassen van de inhoud van de hulp, bijvoorbeeld door een extra sessie aan te bieden die aansluit bij specifieke behoeften van de doelgroep.

Uit de kwalitatieve studie onder Nederlandse, Marokkaans-Nederlandse en Antilliaans-Nederlandse ouders is naar voren gekomen dat ouders worstelen met de invloed van stress op hun (opvoed)gedrag. Er is gezocht naar een opvoedprogramma dat goed aansluit bij wat ouders nodig hebben. Triple P groepsbijeenkomsten is geselecteerd als geschikte interventie. Aanpassingen zijn gemaakt om de

interventie aan te laten sluiten bij de mogelijkheden en behoeften van een cultureel diverse groep ouders. Deze zijn gericht op de taligheid en snelheid van het programma. Daarnaast is een module over stress toegevoegd. Het programma is aangeboden onder de naam Triple P Extra en de groepen zijn begeleid door ervaren professionals in de gemeenten Den Haag en Leiden. De definitieve onderzoeksresultaten van de evaluatie studie worden in 2017 bekend. Als blijkt dat de aangepaste oudercursus succesvol is, kan de module op grotere schaal beschikbaar worden gesteld voor ouders. Het onderzoek en de ontwikkeling sluiten aan bij de adviezen van Tienplus over Triple P (zie hiervoor). Hierin werd genoemd dat aanpassing en doorontwikkeling van Triple P gewenst is, met aandacht voor uitbreiding van inhoudelijke thema's.

Toepassingsmogelijkheden

De eindproducten van het project Triple P Divers (Amsterdam), te weten een film met tips over hoe Triple P toe te passen, een praktische handreiking voor professionals en enkele publicaties met resultaten, geven inzicht in hoe als professional aan te sluiten bij ouders met een niet-westerse achtergrond. De onderzoeksresultaten uit Den Haag/Leiden en de daar ontwikkelde module bij Triple P komen beschikbaar in 2017. Nu al zijn de bevindingen in presentaties gedeeld; er is ook een kort artikel verschenen.

Over beide onderzoeken en de bevindingen (afzonderlijk of gezamenlijk) is voor professionals en ambtenaren een presentatie mogelijk met interactief deel (workshop). Daarin kan onder andere filmmateriaal getoond worden (de film over Triple P Divers). Dit is voor het VIMP project bijvoorbeeld gedaan in Leiden (zie onder). De resultaten kunnen ook gebruikt worden in visievorming of discussiebijeenkomsten over diversiteitsgevoeligheid van interventies (breder dan alleen Triple P) en hoe die te verhogen (zoals in Rotterdam, zie hoofdstuk 5). De onderzoeksresultaten (incl. de film) zijn ook bruikbaar voor onderwijs; bijvoorbeeld voor studenten pedagogiek in het hbo of wo. De publicaties geven op zich ook al veel informatie.

Producten en publicaties

Amsterdam

- Brochure (2012) met belangrijkste aanbevelingen uit het onderzoek http://www.verwey-jonker.nl/doc/kenniswerkplaats/Brochure%20Triple%20P_16p_def.pdf
- Film (2012) met beroepskrachten en een oma aan het woord over toepasbaarheid van Triple P bij ouders met een migratieachtergrond <http://www.kenniswerkplaats-tienplus.nl/actueel/films/triple-p>
- Publicatie Distelbrink & Ketner (2012) *Triple P voor niet-westerse ouders. Een literatuurreview*. (Utrecht: Verwey-Jonker Instituut/Tienplus) over wat er bekend is uit literatuur over toepasbaarheid van Triple P bij niet-westerse ouders. http://www.verwey-jonker.nl/doc/multicultureel/Triple_P_voor_niet_westerse_ouders.pdf
- Rapportage Distelbrink et al (2011) *Triple p Divers. Ervaringen met een opvoedprogramma in veelkleurig Amsterdam* (Utrecht: Verwey-Jonker Instituut/Tienplus) over eerste deel onderzoek (basisvariant 0-12). http://www.verwey-jonker.nl/doc/jeugd/Triple-P-Divers_2923.pdf
- Rapportage van Ketner et al (2012). *'Diversiteit in de praktijk. Amsterdamse ouders over Triple P tieners'* (Utrecht: Verwey-Jonker Instituut/Tienplus) over het tweede deelonderzoek (Triple P tieners) http://www.verwey-jonker.nl/doc/multicultureel/Diversiteit_in_de_praktijk_2923_DEF.pdf

- Engelstalige samenvatting van de resultaten uit beide deelonderzoeken. Distelbrink, Ketner & Winkelman (2015). "No mummy, positive parenting!". *Migrant parents and professionals on Triple P*. <http://www.kenniswerkplaats-tienplus.nl/doc/Triple%20P%20and%20ethnic%20diversity%20in%20the%20Netherlands.pdf>

Den Haag/Leiden

- <http://www.samenvoordejeugd.nl/projecten1/lopende-projecten/samen-opvoeden>
- Interview met Krista van Mourik in Mediator (ZonMw), maart 2017, over het onderzoek. <http://mediator.zonmw.nl/mediator-22-maart-2017/sta-open-voor-de-problemen-van-je-doelgroep/>
Factsheet van het project 'Samen Opvoeden': http://www.samenvoordejeugd.nl/dynamics/modules/SFIL0100/view.php?fil_Id=18 Engelstalige publicatie meta-analyse: van Mourik, K.; Crone, M.R.; de Wolff, M.S.; Reis, R. (2017). Parent training programs for ethnic minorities: a meta-analysis of adaptations and effect. *Prevention Science*, 95-105. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pub-med/27882498>
- Engelstalige publicatie kwalitatieve studie: van Mourik, K.; Crone, M.R.; Pels, T.V.M.; Reis, R. (2016). Parents' beliefs about the cause of parenting problems and relevance of parenting support: Understanding low participation of ethnic minority and low socioeconomic status families in the Netherlands. *Children and Youth Services Review*, 345-352

Projectgegevens

Amsterdam

Triple P Divers. Uitgevoerd door Verwey-Jonker Instituut i.s.m. Hogeschool Inholland en Cecile Winkelman (destijds SO&T), onderzoek voor de Kenniswerkplaats Tienplus, gefinancierd door ZonMw. Eerst onderzoek naar Triple P voor ouders met kinderen van 0-12 jaar, daarna Triple P Tieners. Publicaties in de periode 2011-2013. Eind 2017 verschijnen resultaten van een vervolgonderzoek nog nieuwe informatie verzameld over de diversiteitsgevoeligheid van Triple P en hoe dit programma toe te passen (Raak Pro Onderzoek *Effectiviteit Triple P Tieners*, met ook kwalitatieve interviews met ouders en professionals). Contact: Pauline Naber, Hogeschool Inholland; pauline.naber@inholland.nl

Den Haag/Leiden

Samen Opvoeden; uitvoering door Academische Werkplaats Samen voor de Jeugd; 2011-2017,

Contactgegevens

Marjolijn Distelbrink; mdistelbrink@verwey-jonker.nl; www.kenniswerkplaatstienplus.nl; www.verwey-jonker.nl; 06-34738628

Onderzoeksteam: Drs. K. van Mourik, dr. M. Crone, prof. dr. R. Reis

Krista van Mourik; k.van_mourik@lumc.nl 071-5268444

Voorbeeld aanbod

De bevindingen uit de beide onderzoeken zijn vertaald naar een verdiepingsbijeenkomst voor professionals in Leiden over diversiteit en het opvoedprogramma Triple P; en naar presentaties bij het kennisatelier in Rotterdam (zie het voorbeeld bij hoofdstuk 5).

Bijeenkomst	Verdiepingsbijeenkomst Triple P
Locatie, datum	Leiden, 10 november 2016

Organisatie	Werkplaats Gezin aan zet (Krista van Mourik)
Inhoud	Een verdiepingsbijeenkomst voor Triple P geschoolden. Zij kregen een presentatie van Marjolijn Distelbrink over ervaringen in Amsterdam met diversiteitsgevoeligheid van Triple P, gebaseerd op onderzoek onder professionals en ouders. Met als onderdeel een film van 10 minuten met praktische tips van professionals. Daarna vertelde Krista van Mourik over haar onderzoek onder ouders in achterstandswijken en de op grond daarvan ontwikkelde aangepaste vorm van Triple P groep in de regio. In de tweede helft van de bijeenkomst gingen aanwezigen met elkaar in subgroepen in gesprek; waarbij de eigen tips en tricks en toepasbaarheid van Triple P bij ouders met diverse achtergronden aan bod kwamen.
Aanwezigen	Professionals
Evaluatie afnemer	Meerwaarde: Product is goed toepasbaar voor het werken met groepen.

8. Kleurrijke Eigen Kracht: Onderzoek onder Eigen Kracht-coördinatoren naar de successen en knelpunten bij conferenties met migrantengezinnen

Door: Pharos, namens DWARS (nu ST-RAW)

Wat is het?

Tussen 2012 en 2014 heeft Pharos een tweetal onderzoeken gedaan naar Eigen Kracht-conferenties. Het eerste onderzoek richtte zich enerzijds op de mate waarin migrantengezinnen bereikt worden met Eigen Kracht-conferenties en anderzijds op het vergroten van het aantal migrant-coördinatoren.

In het tweede onderzoek was de centrale vraag wat de ervaringen van migrantengezinnen zijn met deze conferenties, voor welke problemen ze worden ingezet en met welke resultaten.

Aanleiding

Eigen Kracht conferenties worden veel ingezet in de zorg voor jeugd en gezin. De gemeente Rotterdam en de Eigen Kracht Centrale wilden weten of deze aanpak werkt bij gezinnen met een migratieachtergrond en waar verbeterpunten mogelijk zijn.

Het onderzoek

De hoofdvragen uit het eerste onderzoek waren:

- Hoe kunnen meer migrantengezinnen gestimuleerd worden zich uit eigen beweging aan te melden voor Eigen Kracht-conferenties? Analyse van 25 conferentieplannen van migrantengezinnen; 17 kwalitatieve interviews met migrantengezinnen.
- Hoe kunnen meer migrant-coördinatoren ingezet worden om de conferenties met migrantengezinnen te faciliteren? Hiertoe is een online enquête uitgezet onder alle Eigen Kracht-coördinatoren en zijn 8 regiomanagers geïnterviewd.

De hoofdvraag uit het tweede onderzoek was:

- Hoe kan de Eigen Kracht Centrale migrantengezinnen eerder bereiken, voordat problemen teveel uit de hand zijn gelopen en zwaardere vormen van hulpverlening nodig zijn?

De diepte-interviews spitsten zich toe op de vragen (1) wat maakt dat deelnemers na afloop tevreden zijn, en (2) hoe kunnen meer migrantengezinnen in een eerder stadium gebruik maken van EK-c's. Respondenten waren 'hoofdpersonen' of deelnemers aan EK-c's, afkomstig uit Nederlandse Antillen (2), Kaapverdië (1), Marokko (2), Suriname (4), Turkije (2). In totaal elf respondenten.

Resultaten

Resultaten onderzoek 1

Er is bij migrantengezinnen die deelnemen aan Eigen Kracht-conferenties vaak sprake van meervoudige en vergevorderde problematiek. De meeste gezinnen spreken een voorkeur uit voor een coördinator uit hetzelfde herkomstland. Echter, dit leidt in sommige gevallen tot loyaliteitsproblemen bij de coördinator.

Er wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de tradities en gewoontes van het gezin en het netwerk. Ca. 34 procent van de door migrantengezinnen aangemelde conferenties ging – om diverse redenen – niet door. Een helder actieplan opstellen én uitvoeren is voor veel migrantengezinnen een grote uitdaging.

De meeste migrant-coördinatoren geven aan dat ze ook inzetbaar (willen) zijn voor gezinnen die niet afkomstig zijn uit hetzelfde herkomstland. Ze zijn over het algemeen zeer gemotiveerd om zich in te zetten voor de gezinnen, ongeacht hun afkomst. Wel geeft de meerderheid aan dat meer ondersteuning/professionalisering gewenst is. Over de vraag in hoeverre meer migrant-coördinatoren geworven moeten worden, zijn de meningen verdeeld. Sommigen migrant-coördinatoren geven aan dat ze graag meer conferenties zouden willen organiseren, maar dat de vraag (in bepaalde regio's) ontoereikend is.

Resultaten onderzoek 2

Positieve mond-tot-mond reclame verlaagd de drempel onder migrantengezinnen om (in een eerder stadium) deel te nemen aan een Eigen Kracht-conferentie. Dit geldt vooral voor gezinnen met een lage sociaaleconomische status en/of laaggeletterden. Tevreden klanten zijn positief over hun ervaringen en vertellen die graag door aan anderen. Op basis van de interviews, en ondersteund door diverse literatuurbronnen, hebben we acht factoren benoemd die bijdragen aan de tevredenheid onder (allochtone) deelnemers van Eigen Kracht-conferenties (zie hieronder).

Toepassingsmogelijkheden

De onderzoeksresultaten kunnen relevant zijn voor gemeenten of uitvoerders van de zorg voor jeugd die overwegen EK-conferenties in te zetten. De onderzoekers kunnen een lezing over het onderzoek verzorgen op aanvraag.

Het onderzoek heeft concreet de volgende aanbevelingen opgeleverd voor de Eigen Kracht Centrale:

Onderzoek 1

Met betrekking tot bereiken migrantengezinnen:

- Zoek de doelgroep op
- Geef heldere informatie
- 'Diversiteitsproof' voorlichtingsmateriaal
- Houd rekening met laaggeletterdheid
- Gebruik van sociale media
- Stimuleer het delen van ervaringen
- Werk samen met preventieve jeugdzorg

Met betrekking tot vergroten aanbod migrant-coördinatoren

- Huidige migrant-coördinatoren vaker inzetten
- Nieuwe migrant-coördinatoren werven via informele kanalen
- Professionele ontwikkeling van de coördinatoren in omgaan met diversiteit

Onderzoek 2

Aanbevelingen voor de Eigen Kracht Centrale:

Tevreden klanten leidt tot positieve mond-tot-mond reclame. Zeker voor migrantengezinnen geldt dat je eerder een familielid of een vriend die een EK-c zelf heeft meegemaakt, gelooft dan een hulpverlener of een folder die deze aanpak aanprijst. Om de tevredenheid te vergroten zijn de volgende elementen essentieel:

- Nadruk op de eigen regie waardoor men minder afhankelijk wordt van de formele hulpverlening
- Aansluiting bij familiesysteem en opvoedingsstijl van het gezin
- Goede match tussen gezin en coördinator
- Selectie van de problemen die wel en niet aangepakt kunnen worden tijdens de EK-c

- Omvang en samenstelling van het aanwezige netwerk
- Helder en concreet plan dat voor iedereen toegankelijk en begrijpelijk is
- Heldere communicatie (eenvoudig taalgebruik) zodat de boodschap wanneer deze wordt doorverteld aan derden, duidelijk overkomt.
- Nazorg na de EK-c

Producten en publicaties

- Rodenburg, J. en N. Abouri (2013), *Kleurrijke Eigen Kracht - Onderzoek onder Eigen Kracht-coördinatoren naar de successen en knelpunten bij conferenties met migrantengezinnen*, Pharos.
http://www.pharos.nl/documents/doc/eigen_kracht-eindrapport-070313.pdf
- Rodenburg, J. en N. Abouri (2014), *De Eigen Kracht van mond-tot-mondreclame*, Pharos.
https://www.eigen-kracht.nl/assets/uploads/2016/03/2014_Pharos_Eigen_Kracht_van_mond_tot_mond_reclame.pdf

Projectgegevens

- *Kleurrijke Eigen Kracht – Onderzoek onder Eigen Kracht-coördinatoren naar de successen en knelpunten bij conferenties met migrantengezinnen*; uitgevoerd door Pharos (Janet Rodenburg & Naima Abouri); afgerond in 2013
- *De Eigen Kracht van mond-tot-mondreclame*; uitgevoerd door Pharos (Janet Rodenburg & Naima Abouri); afgerond in 2014

Contactgegevens

dr. Janet Rodenburg; 030-2349800; j.rodenburg@pharos.nl; www.pharos.nl

9. Beter bereiken van moeilijk bereikbare groepen door het CJG

Door: Samen voor de Jeugd, Leiden/Den Haag

Wat is het?

In dit project is onderzocht hoe het Centrum voor Jeugd en Gezin Den Haag (CJG) in stadsdeel Laak moeilijk bereikbare groepen – waaronder veel migrantengroepen – beter kan bereiken.

Aanleiding

Het Centrum Jeugd en Gezin wil een centraal punt zijn voor vragen en (coördinatie van) hulp voor alle ouders en jongeren. Er zijn echter sterke aanwijzingen dat niet alle groepen even goed worden bereikt door het CJG. Het doel van dit project was te onderzoeken of een netwerk van getrainde intermediairs de contacten tussen deze groepen en het CJG kan verbeteren.

Het onderzoek

Het onderzoek vond plaats in het stadsdeel Laak in Den Haag. Om meer zicht te krijgen op het bestaande netwerk in Laak zijn sleutelfiguren van zelforganisaties, hulpverleners en vertegenwoordigers van professionele organisaties in de wijk geïnterviewd. Op basis van de resultaten hiervan, is in rondetafelgesprekken met deze personen, ouders en andere stakeholders gediscussieerd over verbetering van de samenwerking tussen zelforganisaties en professionele organisaties. Daarbij werd specifiek ingegaan op de wijze waarop de structurele inzet van intermediairs in de wijk een bijdrage kan leveren aan het verbeteren van de contacten tussen de moeilijk bereikbare groepen en het CJG.

Resultaten

Voor de inzet van intermediairs als paraprofessionals blijkt een groot draagvlak onder de geïnterviewden te zijn. Belangrijke aandachtspunt is daarbij het negatieve imago van het CJG onder inwoners van het stadsdeel. Duidelijk werd dat de opzet van een netwerk van intermediairs goede kansen biedt voor het versterken van de ketenzorg in het stadsdeel Laak. Er zijn vier mogelijke modellen opgesteld voor de positionering van intermediairs om de aansluiting met het CJG te verbeteren. Verder zijn er aanbevelingen geformuleerd voor:

1. het verbeteren van het bereik van het CJG onder moeilijk bereikbare groepen (door het versterken van de communicatie, het verbeteren (interculturele) competenties van CJG-medewerkers, en meer vraaggericht werken binnen het CJG),
2. de verbetering van de samenwerking in de wijk (door voorlichting, vaste contactpersonen en overleg),
3. de implementatie van de methodiek voor de inzet van intermediairs in het stadsdeel (door borging van middelen, coördinatie en de positionering van de intermediairs).

Toepassingsmogelijkheden

De gemeente Den Haag heeft een vervolproject gefinancierd om ook intermediairs in te zetten voor gezinnen van Midden- en Oost-Europese herkomst in de wijk Laak. Dit project is in juli 2015 afgerond en heeft duidelijk gemaakt met welke problemen deze gezinnen te maken hebben. Deze liggen bijvoorbeeld op het terrein van huisvesting, werk, verslaving en opvoeding. Het project heeft de meerwaarde aangetoond van de inzet van intermediairs voor het bereiken van deze specifieke groep. Toen er eenmaal vertrouwen was, werden de intermediairs zeer veel gevraagd. Zij konden de ouders of de gezinnen de weg wijzen naar de geëigende instanties voor hulp bij het oplossen van hun problemen.

Over een verder vervolg werd op het moment van afronding van het onderzoek nog met de gemeente overlegd. Bij voorkeur krijgen intermediairs een structurele plek binnen de jeugdteams.

Het onderzoek is lezenswaard en biedt aanknopingspunten voor wie meer samenwerking met intermediairs in de wijk overweegt.

Producten en publicaties

- Op de website van de AWJ Samen voor de Jeugd: <http://www.samenvoordejeugd.nl/projecten1/afgeronde-projecten/moeilijk-bereikbare-groepen>

Projectgegevens

- *Bereik van moeilijk bereikbare groepen door het Centrum Jeugd en Gezin Den Haag. Onderzoek naar de mogelijkheden voor verbetering van het bereik en de inzet van intermediairs in CJG Laak;* uitvoering door: Academische Werkplaats Samen voor de Jeugd; looptijd 1 januari 2012-1 januari 2013; status afgerond

Voor wie van belang?

CJG-medewerkers, beleidsmakers, onderzoekers, hulpverleners, vrijwilligers

Contactgegevens

Dr. J.A. de Wilde; jeroen.dewilde@denhaag.nl; 070-7526506

10. Jeugdgezondheidszorg voor nieuwkomers

Door: Werkplaats Jeugd, Twente

Wat is het?

Een onderzoek naar de manier waarop de jeugdgezondheidszorg (JGZ) in Twente de extra zorg voor migrantenkinderen die nieuw in Nederland zijn, het beste kan organiseren. Het betreft kinderen die hier zijn gekomen als asielzoeker, door gezinshereniging of anderszins.

Aanleiding

Zeker bij asielkinderen maar ook bij de andere migrantenkinderen, is het erg belangrijk dat problemen op tijd en goed worden aangepakt. Dat geldt zowel voor medische als psychische problemen. Vaak is er geen dossier van deze kinderen uit het land van herkomst aanwezig. En het kan voorkomen dat zij getuige zijn geweest van geweld in oorlogssituaties waardoor meer aandacht voor deze kinderen nodig is. Verschillende instanties (taalscholen, JGZ en hulpverleners in asielcentra) benaderen de kinderen en hun ouders verschillend. Door deze verscheidenheid bestaat het risico dat niet alle hulpvragen boven tafel komen.

Het onderzoek

In het onderzoek zijn semigestructureerd gesprekken gevoerd met zes verpleegkundigen van de Publieke Gezondheidszorg Asielzoekers (PGA), met een jeugdarts die met deze verpleegkundigen samenwerkt en met vier JGZ-professionals, waarvan één verpleegkundige, twee artsen en één dokters-assistente. Op deze wijze is de werkwijze van zowel de JGZ als de PGA in kaart gebracht. Gekeken werd onder andere naar de duur van het eerste gesprek, beschikbare informatie voorafgaand aan het gesprek, gebruikte protocollen en formulieren, doelstellingen, gespreksonderwerpen en verrichte handelingen tijdens het intakeconsult. Daarnaast is ingegaan op aspecten die van belang zijn voor het verlenen van zorg aan migrantenkinderen, zoals de interculturele communicatie en transculturele aspecten.

Resultaten

De studie laat zien dat migrantenkinderen – en dan met name de kinderen van asielzoekers – tot een risicogroep horen. Ze vragen volgens de zorgprofessionals meer aandacht, bijvoorbeeld als het gaat om het bespreken van specifieke ziekten, psychosomatische en psychosociale problemen of het omgaan met boosheid en agressie. Bovendien blijkt dat de zorgverleners binnen de PGA anders werken dan die vanuit de JGZ. Het onderzoek beperkte zich tot de intake en daaruit bleek dat door de verschillende werkwijzen lang niet altijd alle relevante informatie over de achtergrondsituatie en de gezondheid van de kinderen boven tafel komt. De duur van het eerste gesprek verschilt, de vooraf beschikbare informatie is verschillend en soms is er wél en soms niet een (officiële) tolk aanwezig. Daarom doen de onderzoekers de aanbeveling dat hulpverleners tijdens intakegesprekken een standaardprotocol volgen, zodat de kwaliteit van de zorg voor ieder kind hetzelfde is. Belangrijk is ook dat de JGZ, sneller dan nu het geval is, bij de zorg wordt betrokken. Een andere aanbeveling is dat er bij gesprekken over belangrijke onderwerpen altijd een officiële tolk aanwezig is zodat de kinderen en hun ouders in hun eigen taal kunnen communiceren en er geen informatie wordt gemist. Ouders zouden ook vragenlijsten in hun eigen taal moeten kunnen invullen. Het zou voor de kwaliteit van de zorg-

verlening tevens goed zijn als niet alleen PGA-verpleegkundigen maar ook de JGZ-medewerkers geschoold worden in het werken met migrantenkinderen. Een mogelijk alternatief is dat JGZ-medewerkers een beroep kunnen doen op de deskundigheid van PGA-medewerkers.

Toepassingsmogelijkheden

Het onderzoek en de aanbevelingen die daaruit volgden, zijn op regionaal niveau aanleiding geweest om de zorg aan migrantenkinderen beter te organiseren. De resultaten zijn relevant voor gemeenten die de zorg aan nieuwkomersgezinnen goed willen vormgeven. Ze zijn kort samengevat in een factsheet.

Producten en publicaties

- Factsheet kwalitatief onderzoek: jeugdgezondheidszorg aan migrantenkinderen in Twente (Oosterkamp, Jansen, Holsbrink-Engel, 2013). Te vinden op: http://www.awjtwente.nl/images/Publicaties/KenF/kenF_131126_eos_mc_fact_sheet_migrantenkinderen.pdf

Projectgegevens

- *Migrantenkinderen in de jeugdgezondheidszorg*; uitvoering door Academische Werkplaats Jeugd Twente; looptijd januari-juni 2013; status afgerond

Voor wie van belang?

Medewerkers jeugdgezondheidszorg, PGA-verpleegkundigen

Contactgegevens

Marlie Cerneus; coördinator; m.cerneus@ggdtwente.nl; 053-4876900

11. Niet verschenen kinderen in de jeugdgezondheidszorg

Door: Werkplaats Jeugd, Twente

Wat is het?

Een onderzoek naar ouders die niet reageren op een oproep van het consultatiebureau (de jeugdgezondheidszorg voor 0- tot 4-jarigen) en hun redenen daarvoor.

Aanleiding

De jeugdgezondheidszorg heeft onder andere tot taak om jonge kinderen te monitoren, eventuele problemen vroeg op te sporen, ouders te adviseren en waar nodig te zorgen dat kinderen de juiste behandeling krijgen. Daarvoor is het wel belangrijk dat ouders van kinderen gehoor geven aan een oproep van het consultatiebureau. Niet op komen dagen is niet goed voor de kinderen, niet goed voor de publieke gezondheidszorg en het is bovendien verspilling van gemeenschapsgeld. Inzicht in de redenen waarom ouders na een oproep wel of niet verschijnen, geeft de GGD Twente de mogelijkheid om te zien of en hoe de dienstverlening beter kan opdat voortaan minder ouders verzaken.

Het onderzoek

Het onderzoek richtte zich op twee vragen: welke kenmerken heeft in de regio Twente de groep ouders die niet op een oproep reageren en wat zijn de redenen dat deze ouders niet verschijnen? In eerste instantie werd een kwantitatieve analyse gemaakt van beschikbare gegevens uit dossiers van alle kinderen van 0 tot 4 jaar uit Enschede (meest stedelijk) en Tubbergen (minst stedelijk). Deze werden ingedeeld in drie groepen: komt (bijna) altijd (75-100%), komt soms (26-74%), en komt (bijna) nooit (0-25%). Vervolgens werd van een aantal factoren (kenmerken van kind, kenmerken van gezin, en kenmerken van de afspraak – zoals dagdeel) gekeken of er een verband was met wel of niet op komen dagen na een oproep. In tweede instantie werd een telefonische vragenlijst met open en gesloten vragen afgenomen bij 59 ouders uit de drie groepen van de database om onderliggende redenen voor het (niet) verschijnen boven tafel te krijgen.

Resultaten

Uit het kwantitatieve onderzoek blijkt dat het niet verschijnen van ouders op het consultatiebureau samenhangt met de leeftijd van het kind: hoe ouder het kind hoe minder vaak ouders komen. Er zijn geen verbanden aangetoond met het geslacht van het kind, de sociaaleconomische status van het gezin of het type gemeente (stad versus platteland). Dit leidde tot de conclusie dat er geen specifieke, doelgroepgerichte aanpak nodig is. Wel blijkt dat ouders van Marokkaanse afkomst minder vaak verschijnen dan ouders met een andere achtergrond, maar waarom dat zo is, werd uit het onderzoek niet duidelijk. Uit de interviews bleek dat de bereikbaarheid van het consultatiebureau een drempel vormde. Zo wilden ouders zelf hun afspraak kunnen inplannen en waren er problemen met de parkeermogelijkheden. Daarnaast gaven sommige geïnterviewden aan dat er bij eerdere bezoeken niet altijd eenduidige adviezen werden gegeven en dat dat voor hen een reden was om niet meer te komen.

Toepassingsmogelijkheden

Het onderzoek heeft ertoe geleid dat ouders voortaan zelf afspraken kunnen inplannen. Daarnaast stimuleerden de uitkomsten van het onderzoek de jeugdgezondheidszorg om meer vraaggericht te werken en 'zorg op maat' te leveren. Bij de ontwikkeling daarvan krijgen ouders een belangrijke stem.

De resultaten zijn samengevat weergegeven op een poster.

Producten en publicaties

Poster, gepresenteerd op het KAMG-congres van 28 november 2013 http://www.awjtwente.nl/images/Publicaties/Poster_KenF_nvzb_consultatiebureau_20131128.pdf

Projectgegevens

Niet verschenen kinderen in de JGZ; uitvoering door Academische Werkplaats Jeugd Twente; looptijd juni 2012-augustus 2013; status afgerond

Voor wie van belang?

Medewerkers en beleidmakers binnen de jeugdgezondheidszorg

Contactgegevens

Marlie Cerneus; coördinator; m.cerneus@ggdtwente.nl; 053-4876900

COLOFON

Financier	ZonMw
Redactie	Marjolijn Distelbrink (Verwey-Jonker Instituut) Roel van Goor (Hogeschool Inholland)
M.m.v.	Pauline Naber (Hogeschool Inholland) Trees Pels (Verwey-Jonker Instituut)
Publicatie	Augustus 2017
Uitgave	Kenniswerkplaats Transformatie Jeugd Amsterdam P/a Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T. (030) 2303260
ISBN	9789077812570

© Hogeschool Inholland, Den Haag 2017.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij Hogeschool Inholland. Gedeeltelijk overnemen van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with Inholland University of Applied Sciences. Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.

